

KÖZLEMÉNYEK

Possessori bejegyzések a debreceni Egyetemi Könyvtár 18. századi külföldi könyveiben III. (Fóurak könyvei). Munkámban az 1700–1750 közötti könyvek arisztokrata possessorait ismertetem, – számba véve az ex libriseket is – az alábbi szkéma szerint:

A possessor neve.

A könyv rövid címléírása; a hatjegyű számok a raktári jelzetek.

A bejegyzés szövege.

Csillaggal jelöltem meg azokat a műveket, amelyeknek előző vagy következő possessora gróf Dessewffy József volt, az ő könyvtáráról külön tanulmány megjelentetését tervezem.

*Liptay Zsigmond báró
Kisfaludi és lubellei
(1737 – ?)*

*BIDERMANUS, Jacobus: *Utopia Didaci Bemardini, seu .. Sales Musici, quibus ludicra mixtim et seria litterate ac festive denarrantur.* Dillingen, 1714, Bencard. (750.007)

„Sigismundi Liptay 1760”

A possessor e néven negyedik a családban, 1766-ban még élt, halála éve ismeretlen.¹

*Sztáray János Fülöp gróf
nagy Mihályi
(1739 – 1815)*

*BONBARDUS, Michael: *Topographia magni Regni Hungariae olim a quondam Societatis Jesu sacerdote conscripta...* Wien, 1750, Kaliwoda. (750.370)

„Comitis Joannis Philippi Sztáray de Nagy Mihály”

A gróf 1770-ben a magyar királyi helytartóságnál tanácsos, majd 1792-ben Ung vármegye főispánja volt.²

*Abensberg – Traun Károly gróf
(18. század közepe)*

¹ NAGY Iván: *Lubellei és kisfaludi Liphay család nemzedékrendje és oklevelei.* Pest, 1858. XXXIII.

² NAGY X. 866.

MARIVAUX, [Pierre Carlet de Chamblain de]: *Pharsamond ou le Don Quichotte françois*. s'Gravenhage, 1739, Vanduren. (750.022)

„Carl des H.R.R. Graf von Abensberg und Traun Herr des Herschafft Nagy Tapoltschan in Ungarn in Neitraier Comitát K.K. wirklicher Cammer Herr”. (címeres ex libris).³

Az Abensberg-Traun grófok 1751-ben Ferenc és Károly személyében részesültek magyar indígenátusban.⁴

Jósinczy Lajos báró
nagyvárad
(18. század közepe)

DICTYS, Cretensis–DARES, Phrygius: *De de bello et excidio Trojae...* Amsterdam, 1702, Gallet. (780.884)

„B.[aronis] Ludivici de Josincz. A[nn]o 1764 1. Nov.[embris]. In Spe et Silentio fortitudo mea. Theca Occid.[entalis] Ord.[o] 2. Lib.[er] 19.”

A Jósinczy család az Inczédyek és a Jósikák egyik ágának egyesülése révén jött létre 1750-ben.

Lajos bárónak rendezett könyvtára lehetett, értékes állománnyal, két antikváját már korábban számba vettem.⁵

Engelhardt Godofréd báró
(18. század közepe)

*S' GRAVESANDE, Guilielmus Jacobus: *Physices elementa mathematica, experimentis confirmata. Sive introductio ad philosophiam Newtonianam*. 1–2. Leiden, 1720–1721, Vander-Jansso-nius. (720.088)

„Lib.[er] Baro.[nis] ab Engelhardt”

*MARIOTTE Edma: *Oeuvres de --*. Leiden, 1717, Vander. (720.090)

„Barone d' Engelhardt”

A possessor hivatásos katona, Kassa város parancsnoka volt, tábornoki rangban. Kézírtas, teológiai témájú műve maradt fenn a gyulafehérvári Batthyaneumban.⁶

Esterházy Eleonóra grófnő
(1758–1820)
és fia
Sztáray Albert gróf
(1785–1843)

³ A jelen dolgozatban megemlített ex librisek fényképeit lásd: OJTOZI Eszter: *Ex librisek a debreceni Egyetemi Könyvtár 1700–1750 közötti külföldi könyveiben*. Debrecen, 1998.

⁴ NAGY XI. 328. KEMPELEN I. 6.

⁵ COMES NATALIS: *Mythologiae, sive explicationis fabularum libri decem*. Francofurti, 1588. Wechel. Azonos possessori bejegyzéssel „Theca Merid.[ionalis] Ord.[o] 3 lib.[er] 16. helymegjelöléssel; JOSEPHUS FLAVIUS: *Opera*. Francofurti, 1588. Fabricius. Vö. OJTOZI Eszter: *A debreceni Egyetemi Könyvtár külföldi antikvári és possessorai*. Debrecen, 1989. 116. és 225. tételek.

⁶ SZINNYEI II. 1318.

**Spectateur, ou le Socrate moderne ou l' on voit un portrait naïf des moeurs de ce siècle.* Traduit de l'anglois. 1–8. Amsterdam–Leipzig, 1745–1748, Arkstée–Merkus (750.043)

A *Spectator* című folyóirat⁷ francia nyelvű tömörítvényének ez a példánya családi kapcsolatok révén járt kézről-kézre. A possessori nyomok mind a nyolc kötetben fellelhetők.

„Niczky (áthúzva) Sztaray (!) nče Eszterhazy (!) N.[umero] 141.”

Eszterházy Eleonóra a cseklézi ághoz tartozott; első házasságában gróf Niczky István felesége, majd 1779 körül lett gróf Sztáray Mihály hitvese,⁸ akitől Albert nevű fia született, a következő possessor.

„Ex Bibliotheca Cömitis (!) Alberti Sztáray 1807” (tipografikus ex libris).

Sztáray Albert jeles publicistaként az 1825, 1836, 1840 évi országgyűléseken szerepelt. A Dessewffy Aurél által szerkesztett *Világ* című politikai lapban cikksorozatot közölt.⁹ Húga: Sztáray Eleonóra Dessewffy Józsefhez ment feleségül, az ő révén kerülhetett a nyolc kötet a sógor birtokába.

Starhemberg József gróf
(1778–1809)

LUSSAN, Marguerite de: *Annales galantes de la cour de Henri Second.* Amsterdam, 1749, Desbordes. (728.211)

„Joseph Starhemberg”

Az osztrák eredetű család egy ága 1723-ban nyer magyar indigenátust.¹⁰ A possessor hivatásos katona volt, huszárezredben szolgált, Itáliában halt meg, Coneglianónál.¹¹

Károlyi István gróf
nagykárolyi
(1797–1881)

SCHAAF, Carolus: *Lexicon Syriacum concordantiale, omnes Novi Testamenti Syriaci voces... complectens.* Leiden, 1709, Müller–Boutesteyn–Luchtmans. (781.086)

„Bibliothèque du Comte Etienne Károlyi” (tipografikus ex libris)

Károlyi István egyetemet végzett, szolgált katonaként és diplomataként, viselte a főispáni hivatalt, adakozott a Magyar Tudományos Akadémia céljaira; a Szent István Társulat alapítója és a magyar írók segélyegyletének elnöke volt. Cikkei a *Falusi Gazdában* jelentek meg. Nagy könyvtárat gyűjtött össze.¹²

⁷ Szerkesztették: Richard Steele és Joseph Addison; első francia nyelvű kiadás.

⁸ ESTERHÁZY János: *Az Esterházy család és oldalágainak leírása.* Bp., 1901. 169.

⁹ SZINNYEI XIII. 1124.

¹⁰ KEMPELEN IX. 441.

¹¹ WURZBACH XXXVII. 185.

¹² SZINNYEI V. 1092–1093.

Almásy Pál gróf
(1818–1882)

CICERO, Marcus Tullius: *Opera omnia*. 4. vol. Leipzig, 1737, Martinus. (720.120)

„Almássy (!) Pál könyvtárából”

Almásy 1848-ban a képviselőház alelnöke, 1849-ben – Debrecenben – elnöke volt, ő közölte a detronizációt. A szabadságharc leverése után emigrációban élt, majd a Habsburg-ház elleni szervezkedés miatt Olmützben raboskodott. A kiegyezés után visszavonult a közéletől.¹³

Johann Gaspar Bothmer gróf
(1656–1732)

*[BRUYS, François] = Plente Amour Chevalier (pseud.): *L'art de connoitre les femmes*. s'Gravenhage, 1730, Van den Kieboom. (750.209)

„J. G. B. de Bothmers”

A possessor politikus, államférfi, aki diplomáciai tevékenységét főként Angliában fejtette ki.¹⁴

Gottfried Daniel Franz Joseph Eusebius Wunschwitz báró
(1678–1741)

HENELIUS, Nicolaus: *Silesiographia renovata*. Breslau–Leipzig, 1704, Bauch. (752.117)
„Ex libris Godefridi Danielis Francisci Josephi Eusebij Liberi Baronis de Wunschwitz. A[nn]o 1705. Emi Pragae, 1705”.¹⁵

A Wunschwitz család német eredetű, a 17. századtól Csehországban éltek. Hősünk történelemmel, genealógiával, heraldikával foglalkozott. Komoly tudományos eredményeket ért el. 44 kötetes genealógiai gyűjteményét a cseh Országos Levéltár őrizte.¹⁶

Franz Ludwig Anton Lerchenfeld-Prennberg báró
(18. század első fele)

Kolligátumkötet.

1. CORTREJUS, Adamus: *Corporis Juris Publici Sacri Romani Imperii Germanici*. Leipzig, 1710, Gross.

2. *Acta publica suppleta et continuata den neunden Electorat betreffende*. H. ny. n. 1710.

3. CORTREJUS, Adamus: *Observata historico-politico-juridica ad articulum X§ civitate vero Bremensi IIX (!)*. Frankfurt am Main, 1710, Gross.

4. [HARPPRECHT, Stephan Christoph]: *Gründliche und umständliche Information was es sowol bey.. Reichständen.. Noten wesen habe*. Leipzig, 1710. Gross.

¹³ MÉL I. 24.

¹⁴ *Allgemeine Deutsche Biographie*. Leipzig, 1875–1912. III. 197–199.

¹⁵ Supralibros: G. D. L. B. D. W. felirattal; aranynomású, koronás címer ágaskodó szarvassal.

¹⁶ WURZBACH LVIII. 273.

5. MEYBUSCH, Gerhardt: *Disputatio inauguralis de regali postarum jure ex jure civili...* Leipzig, 1710, Gross.

6. CORTREJUS, Adamus: *Observata historico-politico-juridica, de regali postarum jure...* Leipzig, 1710, Gross.

7. [OKOLICSÁNYI, Paulus]: *Historia diplomatica de statu religionis evangelicae in Hungaria.* Frankfurt am Main, 1710, ny. n. (789.655/1–7).¹⁷

„Ex Libris francisci (!) Ludovici Antonij L.[iberi] B.[aronis] de Lerchenfeld. 1710.”

A kézirásos bejegyzés alatt található Lerchenfeld heraldikus ex librise, melynek feliratából megtudható, hogy a tulajdonos a bajor kamarási és a legfelsőbb revíziós bizottság tanácsosi méltóságát viselte.¹⁸

Szpoliarich György herceg
(18. század második fele)

Kolligátumkötet.

1. ALVARUS, Emmanuel: *De institutione grammatica.* Liber III. Zagreb, 1723, Pallas. (A nyelvtani paradigmák második nyelve a horvát.)

2. ALVARUS, Emmanuel: *De institutione grammatica.* Liber III. Venezia, 1721, Corona. (753.594/1–2)

„Ex Libris Georgii Szpoliarich Principis Zag.[rabiensis]: A.[n]no D.[omi]ni 1773.”

A possessor életrajzi adatait hosszas kutatás után sem sikerült megtalálnom, családját a genealógiai szakirodalom jegyzi.¹⁹ A könyv hazánkban a pécsi ferences konvent birtokába került a „Conventus 5 = Ecclesiensis” szövegű bejegyzés tanúsága szerint.

OOTOZI ESZTER

Rövidítések

KEMPELEN	= KEMPELEN Béla: <i>Magyar nemesi családok.</i> 1–11. Bp. 1911–1932.
MÉL	= <i>Magyar Életrajzi Lexikon.</i> I–III. Bp. 1967–1981.
NAGY	= NAGY Iván: <i>Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal.</i> I–XII. Pest, 1857–1865.
SZINNYEI	= SZINNYEI József: <i>Magyar írók élete és munkái.</i> I–XIV. Bp. 1891–1914.
WURZBACH	= WURZBACH, Constant von: <i>Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich.</i> I–LX. Wien, 1856–1897.

¹⁷ RMK III. 4721.

¹⁸ LEININGEN-WESTERBURG, K. E.: *Deutsche und oesterreichische Bibliothekzeichen Exlibris* (!). Stuttgart, 1901. 217–218. L. még a 3. jegyzetet.

¹⁹ BOJNICIĆ, Ivan von: *Der Adel von Kroatien und Slavonien.* Agram, 1896. (Siebmachers Allgemeine Wappenbuch 10.) 174. Címer: 126. tábla.